

РЕЦЕНЗИЯ

относно процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор по психология”

на дисертационен труд на тема: „Въздействие на програмите за интервенция спрямо юноши в риск върху арабски ученици от основното и средно училище на Израел”

Професионално направление: 3.2. „Психология“

Научна специалност: „Педагогическа и възрастова психология“

Докторант: Амна Абу Рас, ВСУ „Черноризец Храбър”, Катедра „Психология”

Научни ръководители: проф. д-р Румен Стаматов и доц. д-р Ивайло Лазаров

Рецензент: доц. д-р Ваня Господинова Христова, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 231/01.04.2024 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Проблемът за асоциалното поведение и неговите прояви, особено в детска възраст е един от основните проблеми, който е предмет на интензивни научни търсения и дискусии, както в българската действителност, така и в световен мащаб. В основата на съвременните политики за децата и младите хора в риск е залегнало разбирането, че по-доброто образование може да доведе до постигането на желани положителни резултати, както по отношение на трудовата заетост, реализацията на пазара на труда, по-доброто заплащане, така и по отношение на подобряване на психичното им здраве, намаляване нивото на престъпността и постигане на по-високи равнища на социална адаптация при навлизането им в света на възрастните.

От тази гледна точка дисертационният труд на Амна Абу Рас разглежда актуална и значима проблематика за Израелската общност, и в частност за арабския сектор, а именно идентифицирането на ефективните стратегии за интервенция сред младежите в риск, които подобряват тяхната ангажираност, увеличават броя на успешно завършилите училище и успешен преход към зрелостта.

Дисертационният труд на Амна Абу Рас е в обем от 176 страници, като съдържанието е структурирано в увод, три глави, заключение, библиография и приложения. Цитирани са 130 източника на латиница.

Във въведението е представена аргументацията за избора на изследователската проблематика, както и ролята на разглеждания проблем в теоретичен и практико-приложен аспект.

Дефинирани са необходимите за дисертационното изследване параметри, а именно обект и предмет на изследване, основната цел на дисертационния труд и поставените за решаване задачи.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Структурата на дисертацията е логически изградена и подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем, на проверката на поставената изследователска хипотеза и произтичащите от нея изследователски въпроси.

В увода е представена аргументацията за избора на изследователската проблематика, както и ролята на разглеждания проблем в теоретичен и практико-приложен аспект.

Дефинирани са необходимите за дисертационното изследване параметри, а именно обект и предмет на изследване, основната цел на дисертационния труд и поставените за решаване задачи.

Първа глава **„Преглед на литературата”** е теоретична. В първите два параграфа са разгледани част от основните психологически теории на човешкото развитие, като те са интерпретирани въз основа на разбирането на рисковите фактори в образователната система по време на етапите на детското развитие. Според автора, от една страна тези теории са важни за идентифицирането на предизвикателствата пред които са изправени младежите в риск, а от друга тяхното прилагане би спомогнало за намирането на най-подходящите стратегии за интервенция. В третия параграф акцента е върху юношеството, като етап от развитието, съпътстващата възрастова криза характерна за този период от развитието и аспектите на това развитие. В последващите параграфи са посочени типичните за юношите потребности, проблеми в развитието, прилагането на различни курсове и интервенционни програми за юноши в риск в Р Израел.

Втора глава **„Методологическа рамка на изследването“** е посветена на методологията и методиката на емпиричното изследване. Прецизно са формулирани целта, задачите, предмета на изследването, формулирани са хипотезите и методите за анализ на данните. Извадката на изследваните лица включва 200 респондента разграничени в три групи - учители, възпитатели или администратори в училища в арабския сектор; академичен персонал, като например ментори и съветници; и ученици от основните и средни училища в арабския сектор.

За събиране на необходимата информация са използван методите на анкетиране, интервюиране и въпросници въз основа на които е направен съответният анализ на получените резултати.

Изложението е написано логично, а докторантът демонстрира познаване на проблематиката и умения за логическа връзка между теоретичния подход и решаването на практическите въпроси.

В трета глава „**Констатации и интерпретации на резултатите**“ са представени резултатите от проведеното изследване, като са анализирани взаимовръзките и влиянията на измерваните променливи.

Получените резултати са интерпретирани от гледна точка на степента, в която потвърждават хипотезите. Въз основа на това са изведени изводи и са предложени възможности за практически приложения на резултатите от дисертационното изследване.

В **заключението** е направено обобщение на получените резултати от дисертационното изследване. Направените изводи следват от текста, логични са и са пряко обвързани с конкретната проблематика.

III. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът към дисертационния труд вярно и точно отразява дисертационния труд, а публикациите по него са достатъчни и включват съществени страни от работата на докторантката.

Приемам формулираните от докторантката приноси, като бих искала още веднъж да подчертая част от тях:

- ✓ Направена е систематизация на основни научни теории и изследователски перспективи на човешкото развитие, като те са интерпретирани въз основа на разбирането на рисковите фактори в образователната система през различните етапи на детското развитие.
- ✓ Резултатите от цялостното изследване запълват съществуващ дефицит в изследванията на взаимоотношенията между рисковите групи ученици, родителите и учителите от израелските училища.
- ✓ Предложени са иновативни и практически решения на основните проблеми на социалната адаптация и интеграция на

подрастващите с риск от отпадане от училище, при прехода им от един възрастов етап към друг, така че да станат отговорни членове на обществото.

- ✓ Практико-приложната значимост се изразява в това, че е предложена работеща програма за работа с родителите на деца със затруднения при училищната интеграция, справяне с ниските постижения и риска от отпадане от училище на арабските ученици в израелските училища.

IV. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ:

По същностните страни на основните тези и тяхното доказване в дисертацията нямам критични бележки. В хода на разработването на дисертационния труд, и в качеството ми на рецензент докторантката се постара добросъвестно да отрази направените бележки.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд на **Амна Абу Рас** има характер на самостоятелно научно изследване. С него автора разкрива своите задълбочени теоретични познания, и умения за провеждане и интерпретиране на експериментални изследвания. Дисертацията съдържа приноси както в теоретичен, така и практико-приложен аспект.

Въз основа на изложеното по-горе, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Амна Абу Рас по „Педагогическа и възрастова психология“ в професионално направление 3.2. „Психология“.

гр. Варна
08.04.2024 г.

Рецензент:
(доц. д-р Ваня Христова)